

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ**

Τηλ. 2310 997158, 2310 997162, 2310 997157, e-mail: press@auth.gr
Κτίριο Διοίκησης «Κ. Καραθεοδωρή» ΑΠΘ, Τ.Κ. 541 24, Θεσσαλονίκη
[f @Aristoteleio](https://www.facebook.com/Aristoteleio) [i @auth_university_thessaloniki](https://www.instagram.com/auth_university_thessaloniki) [t @Auth_University](https://www.linkedin.com/company/auth_university)

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

**Νέα δεδομένα για την αρχή της αμπελοκαλλιέργειας και της
εξημέρωσης της αμπέλου στην Ελλάδα κατά τη Νεολιθική και την
Εποχή του Χαλκού**

Θεσσαλονίκη, 2/12/2020

Νέα στοιχεία από την έρευνα στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος PlantCult, το οποίο υλοποιεί ο Τομέας Αρχαιολογίας του ΑΠΘ, αποκαλύπτουν την επιτόπια καλλιέργεια και εξημέρωση της αμπέλου στην προϊστορική Ελλάδα.

Τα στοιχεία που δημοσιεύθηκαν σε δύο νέα επιστημονικά άρθρα για την αρχή της αμπελοκαλλιέργειας στην Ελλάδα άλλαξαν ριζικά την άποψη που επικρατούσε μέχρι τώρα. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από την ερευνητική ομάδα του προγράμματος PlantCult (ERC Consolidator Grant, GA 682529) του Τομέα Αρχαιολογίας του ΑΠΘ που διευθύνει η Καθηγήτρια του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΑΠΘ, Σουλτάνα-Μαρία Βαλαμώτη.

Το πρόγραμμα PlantCult (2016-2021) ερευνά τους πολιτισμούς της διατροφής στην προϊστορική Ευρώπη με βάση τα φυτικά συστατικά της. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζει τρόφιμα από δημητριακά, όσπρια και φρούτα με βάση τα αρχαιολογικά τους κατάλοιπα από θέσεις της Ευρώπης, από το Αιγαίο ως την Κεντρική Ευρώπη (Γερμανία/Ελβετία/Αυστρία). Η υλοποίησή του γίνεται στο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας και Καινοτομίας του ΑΠΘ (ΚΕΔΕΚ-CIRI) και στο Εργαστήριο Διεπιστημονικής Έρευνας του Τομέα Αρχαιολογίας του ΑΠΘ (ΕΔΑΕ/LIRA). Στο έργο συμμετέχουν, επίσης, τρεις εταίροι: το Πανεπιστήμιο της Βασιλείας (UNIBAS, Ferran Antolin και Stefi Jacomet), το Πανεπιστήμιο του Hohenheim στη Γερμανία (UHOH, Hans-Peter Stika) και η Ακαδημία Επιστημών της Βιέννης (OEAW, Andreas Heiss).

Η αρχαιοβοτανική έρευνα απανθρακωμένων γιγάρτων (κουκούτσια) αμπέλου που υλοποιήθηκε στα εργαστήρια της Ελλάδας και της Γαλλίας ανατρέπει τις μέχρι τώρα απόψεις που επικρατούσαν για την αρχή της αμπελοκαλλιέργειας στην Ελλάδα.

Ομάδα ερευνητών/ερευνητριών από το ΑΠΘ και το ISEM του Μονπελιέ της Γαλλίας (Institut des Sciences de l' Evolution-Montpellier, Université de Montpellier/CNRS/IRD/EPHE, Equipe Dynamique de la Biodiversité, Anthropo-écologie, Montpellier) ένωσαν τις δυνάμεις τους για να απαντήσουν στο ερώτημα πότε και πώς ξεκίνησε η καλλιέργεια της αμπέλου στην Ελλάδα.

Τα πρώτα ευρήματα από τη Νεολιθική καθώς και ένα πλήθος άλλων καταλοίπων από την προϊστορική Ελλάδα αποτελούν μια πρόσκληση και πρόκληση για τη διερεύνηση της καταγωγής της καλλιέργειας της αμπέλου στην περιοχή του Αιγαίου και της νοτιοανατολικής Ευρώπης γενικότερα.

Με στόχο την καλύτερη κατανόηση του ζητήματος αυτού, αναλύθηκε ένας μεγάλος αριθμός αρχαιολογικών καταλοίπων γιγάρτων της αμπέλου. Συνολικά 2.223 αρχαιολογικά γίγαρτα από 11 θέσεις που βρίσκονται σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας και χρονολογούνται από τη Νεότερη Νεολιθική (περίπου 4.500-4.000 π.Χ.) μέχρι τα αρχαϊκά χρόνια (7ος αιώνας π.Χ.) μελετήθηκαν για τις ανάγκες της έρευνας. Τα γίγαρτα αυτά έχουν διατηρηθεί στις αρχαιολογικές αποθέσεις κυρίως μέσω της απανθράκωσης αλλά και με τη διατήρηση σε υγρές αναερόβιες συνθήκες. Το σχήμα του γιγάρτου παρέχει ασφαλή κριτήρια για τη διάκριση της άγριας αμπέλου (*Vitis vinifera* subsp. *sylvestris*) από την εξημερωμένη (*V. Vinifera* subsp. *vinifera*). Επιπλέον, βοηθά στην αναγνώριση μορφοτύπων, δηλαδή αρχαίων ποικιλιών ή ομάδων ποικιλιών που μοιράζονται μορφολογικά χαρακτηριστικά. Μέσα από τη σύγκριση της μορφολογίας των αρχαίων γιγάρτων με αυτά των σύγχρονων ποικιλιών, η ερευνητική ομάδα κατάφερε να διακρίνει κατάλοιπα άγριας και εξημερωμένης αμπέλου καθώς και πολλούς τύπους που πλησιάζουν σε σύγχρονες ποικιλίες.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν μια συνεχή πορεία από γενικευμένη κατανάλωση και μια μορφή διαχείρισης/καλλιέργειας τοπικών πληθυσμών άγριων φυτών κατά την 5η χιλιετία μέχρι την καλλιέργεια πλήρως εξημερωμένων τύπων από την Ύστερη Εποχή του Χαλκού στο δεύτερο μισό της 2ης χιλιετίας π.Χ. και μετά. Η μετάβαση από τα μορφολογικά άγρια στα μορφολογικά εξημερωμένα γίγαρτα έγινε κατά τη Μέση Εποχή του Χαλκού (1900-1700 π.Χ.), ωστόσο είναι πιθανή μια διαδικασία εξημέρωσης ήδη από την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού (3200-2100 π.Χ.).

Οι αναλύσεις των γιγάρτων έγιναν σε πρώτο στάδιο στο Εργαστήριο Διεπιστημονικής Αρχαιολογικής Έρευνας του ΑΠΘ (ΕΔΑΕ/LIRA) και στο Εργαστήριο του PlantCult στο ΚΕΔΕΚ του ΑΠΘ από τη μεταδιδακτορική ερευνήτρια του ΑΠΘ Δρα Clémence Pagnoux. Στη συνέχεια αναλύθηκαν από την ίδια ερευνήτρια με στατιστικές μεθόδους μορφομετρικής ανάλυσης στο εργαστήριο του Montpellier με την επίβλεψη των Καθηγητών Jean Frederic Terral και Laurent Bouby.

Τα δύο άρθρα που αφορούν την αρχή της αμπελοκαλλιέργειας στην Ελλάδα δημοσιεύτηκαν στα περιοδικά «Vegetation History and Archaeobotany» και «Journal of Archaeological Science». Αποτελούν κατάληξη πολυετούς και κοπιώδους έρευνας και ομαδικής εργασίας και συνεργασίας μεταξύ Εργαστηρίων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Μεγάλο μέρος του αρχαιοβοτανικού υλικού που εξετάστηκε από τη Δρα Clémence Pagnoux αποτελεί αντικείμενο έρευνας της

ομάδας Αρχαιοβοτανικής του Εργαστηρίου Διεπιστημονικής Αρχαιολογικής Έρευνας του ΑΠΘ, κατόχων μεταπτυχιακού τίτλου ή/και υποψήφιων Διδασκόντων της Αρχαιοβοτανικής, Ευγενίας Γκατζόγια, Αγγελικής Καραθάνου και Δημήτρας Κοτσαχρήστου.

Τα δύο άρθρα είναι τα εξής:

Journal of Archaeological Science:

Local domestication or diffusion? Insights into viticulture in Greece from Neolithic to Archaic times, using geometric morphometric analyses of archaeological grape seeds
Clémence Pagnoux, Laurent Bouby, Soultana Maria Valamoti, Vincent Bonhomme, Sarah Ivorra, Eugenia Gkatzogia, Angeliki Karathanou, Dimitra Kotsachristou, Helmut Kroll, Jean-Frédéric Terral

<https://authors.elsevier.com/sd/article/S0305440320301849>

Vegetation History and Archaeobotany:

More than meets the eye: new archaeobotanical evidence on Bronze Age viticulture and wine making in the Peloponnese, Greece

Soultana Maria Valamoti, Clémence Pagnoux, Maria Ntinou, Laurent Bouby Vincent Bonhomme, Jean Frederic Terral

<https://rdcu.be/bFdOG>

Περισσότερες πληροφορίες για το ερευνητικό πρόγραμμα PlantCult μπορείτε να βρείτε στους παρακάτω συνδέσμους:

<http://plantcult.web.auth.gr/en/>

<https://el-gr.facebook.com/PlantCult/>

Με την παράκληση να δημοσιευθεί ή να μεταδοθεί